

Boodschap ter gelegenheid van de viering van de 39ste
Internationale Dag voor de Vrede, 1 januari 2006

In de waarheid ligt de vrede

1. In deze traditionele 'Boodschap voor Wereldvrede' aan het begin van het nieuwe jaar wil ik mijn warme groet en beste wensen overbrengen aan de mannen en vrouwen overal ter wereld, met name hen die gebukt gaan onder geweld en gewapende strijd. Mijn groet is vervuld van hoop op een rustiger wereld, een wereld waarin steeds meer mensen en gemeenschappen kiezen voor de weg van gerechtigheid en vrede.

2. Vóór alles wil ik mijn diepe dankbaarheid betuigen aan mijn voorgangers, de grote pausen Paulus VI en Johannes Paulus II, die schrandere voorvechters van vrede waren. Geleid door de geest van de Zaligsprekingen, zagen zij in de vele historische gebeurtenissen die gedurende hun respectievelijke pontificaten plaatsvonden, de providentiële hand van God, die niet aflatend betrokken is bij de toekomst van de mensheid. Als onvermoeibare boodschappers van het evangelie hebben zij steeds iedereen uitgenodigd om God tot uitgangspunt te maken van hun inspanningen ten behoeve van de eendracht en vrede in de wereld. Deze boodschap, mijn eerste Boodschap voor Wereldvrede, wil voortgaan op de weg van hun nobele onderricht; daarmee bekrachtig ik het vastberaden besluit van de Heilige Stoel om zich blijvend in dienst te stellen van de vrede. De naam Benedictus, die ik heb gekozen op de dag

van mijn verkiezing op de Stoel van Petrus, is een teken van mijn grote persoonlijke betrokkenheid bij de vrede. Door deze naam aan te nemen wilde ik de gedachte oproepen aan de beschermheilige van Europa, die heeft geïnspireerd tot een beschaving van vrede op het gehele continent, en aan paus Benedictus XV, die de Eerste Wereldoorlog veroordeelde als een "zinloze slachtpartij"¹ en zich heeft ingezet voor de universele erkenning van de hoogstaande vereisten voor vrede.

3. Het thema dat voor de overdenking van dit jaar is gekozen – *In de waarheid ligt de vrede* – geeft uiting aan de overtuiging dat waar en wanneer mannen en vrouwen door de glorie van de waarheid worden verlicht, zij vanzelf de weg van de vrede zullen gaan. De pastorale Constitutie *Gaudium et spes*, veertig jaar geleden afgekondigd bij de afsluiting van het Tweede Vaticaans Concilie, stelde dat

1. Benedictus XV, Oproep aan de leiders van de volkeren in oorlog (1 augustus 1917), in: AAS 9 (1917), 423.

de mens er alleen in zal slagen “om van deze wereld voor alle mensen van de aarde een inderdaad menswaardiger woonstede te maken, ... als allen tot inkeer komen en hun hart bekeren tot de waarheid van de vrede”.² Maar wat betekenen die woorden, “de waarheid van de vrede”, eigenlijk? Om die vraag goed te kunnen beantwoorden, moeten wij beseffen dat vrede niet kan worden gereduceerd tot het simpelweg ontbreken van gewapende strijd, maar dient te worden beschouwd als “de vrucht van de orde die door de goddelijke Schepper in de maatschappij is geplant”, een orde “die door de mensen, in intens verlangen naar steeds volmaaktere gerechtigheid, tot wasdom moet worden gebracht”.³ De vrede heeft, als een orde die door Gods liefde is ontworpen en gewild, een intrinsieke en onwankelbare eigen waarheid, en correspondeert “met een niet te onderdrukken hoop en verlangen in ons”.⁴

ontbreken. Augustinus beschreef de vrede als *tranquillitas ordinis*,⁶ de rust van orde. Hij bedoelde daarmee een situatie die het uiteindelijk mogelijk maakt dat de waarheid over de mens volledig wordt gerespecteerd en gerealiseerd.

5. Wie en wat kunnen dan de komst van de vrede verhinderen? De heilige Schrift wijst in het allereerste boek, *Genesis*, naar de leugen die aan het begin van de geschiedenis werd verteld door het dier met de gevorkte tong, die de evangelist Johannes aanduidt als “de aartsleugenaar” (Joh 8,44). Liegen is ook één van de zonden waarover gesproken wordt in het laatste hoofdstuk van het laatste boek van de bijbel, de Apokalyps, waarin leugenaars de toegang tot het hemelse Jeruzalem wordt ontzegd: “Buiten blijft ... eenieder die de leugen liefheeft en doet” (22,15). Liegen is verbonden met de tragedie van de zonde en de verderfelijke gevolgen daarvan, die een verwoestende uitwerking hebben gehad en nog altijd hebben op het leven van mensen en volken. We hoeven maar te denken aan de gebeurtenissen in de vorige eeuw, toen onzuivere ideologische en politieke systemen moedwillig de waarheid verdraaiden en geleid hebben tot het uitbuiten en ombrengen van een ontstellend aantal mannen en vrouwen, waarbij hele families en gemeenschappen zijn weggevaagd. Na ervaringen als deze kunnen wij alleen maar ernstig bezorgd zijn over de leugens van onze tijd, leugens die het kader vormen voor bedreigende scenario's voor de dood in vele delen van de wereld. Elk oprecht streven naar vrede begint met het besef dat het probleem van waarheid en onwaarheid de zorg is van iedere man en vrouw; het is bepalend voor de vreedzame toekomst van onze planeet.

2. Tweede Vaticaans Concilie, pastorale Constitutie over de Kerk in de wereld van deze tijd *Gaudium et spes*, 77.

3. *A.w.*, 78.

4. Johannes Paulus II, Boodschap ter gelegenheid van de viering van de 37ste Internationale Dag voor de Vrede, 1 januari 2004 (8 december 2003), 9, in: *Kerkelijke documentatie (kd)* 32/2 (9 april 2004), 39.

5. Vgl. Johannes Paulus II, Toespraak voor de Verenigde Naties ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de wereldorganisatie (5 oktober 1995), 3, in: *kd* 23/10 (december 1995), 442-443.

6. De *Civitate Dei*, XIX, 13.

6. Vrede is een niet te onderdrukken verlangen in het hart van ieder mens, ongeacht zijn of haar eigen culturele identiteit. Iedereen zou zich dan ook verplicht moeten voelen om dat grote goed te dienen en zich ervoor in te spannen om te voorkomen dat relaties worden vergiftigd door welke vorm van onwaarheid dan ook. Alle mensen behoren tot één en dezelfde familie. Een extreme verheerlijking van verschillen botst met die fundamentele waarheid. Wij moeten ons er weer van bewust worden dat wij een gemeenschappelijke bestemming hebben die ten diepste transcendent is, zodat wij onze historische en culturele verschillen juist kunnen benutten, niet tegenover, maar in samenwerking met mensen die tot andere culturen behoren. Juist dit soort simpele waarheden maken vrede mogelijk. Ze zijn gemakkelijk te begrijpen wanneer we met een zuivere intentie luisteren naar ons eigen hart. Zo komt de vrede in een nieuw licht te staan: niet als de afwezigheid van oorlog, maar als een harmonieuze coëxistentie van individuele burgers binnen een samenleving die wordt geregeerd door rechtvaardigheid, een samenleving waarin het welzijn van allen in de hoogst haalbare mate wordt gerealiseerd. De waarheid van de vrede roept eenieder op om te werken aan vruchtbare, oprechte relaties; zij moedigt hen aan om te zoeken naar en te kiezen voor de weg van vergeving en verzoening, om helder te zijn in hun omgang met anderen en trouw te zijn aan hun woord. De volgelingen van Christus in het bijzonder, die weten dat het kwaad altijd op de loer ligt en dat wij de bevrijding nodig hebben die de hemelse Meester ons heeft gebracht, richten vol vertrouwen de blik op Hem, in de wetenschap dat “Hij geen zonde heeft gedaan en in zijn mond geen bedrog is gevonden” (1Pe 2,22; vgl. Js 53,9). Jezus

omschreef zichzelf als de Waarheid en tot de ziener van het boek Apokalyps verklaart Hij zijn hartgrondige afkeer van “eenieder die de leugen liefheeft en doet” (Apk 22,15). Hij heeft de volle waarheid over de mensheid en over de menselijke geschiedenis geopenbaard. De kracht van zijn genade maakt het mogelijk om ‘in’ en ‘door’ de waarheid te leven, aangezien alleen Hij volkomen waar en trouw is. Jezus is de waarheid die ons vrede geeft.

7. De waarheid van de vrede moet haar heilzame licht zelfs laten schijnen temidden van de verschrikkingen van een oorlog. De Vaders van het Tweede Vaticaans Concilie wezen er in de pastorale Constitutie *Gaudium et spes* op dat “het niet is geoorloofd, als een oorlog ongelukkigerwijze toch is uitgebroken, daarom alleen al de tegenpartij maar alles aan te doen”.⁷ Als middel om de verwoestende gevolgen van oorlog, met name voor burgers, zoveel mogelijk te beperken, heeft de internationale gemeenschap internationale humanitaire wetgeving opgesteld. De Heilige Stoel heeft in verscheidene situaties en verschillende omstandigheden zijn steun aan dit humanitaire recht betuigd en opgeroepen tot stipte naleving en handhaving ervan, vanuit de overtuiging dat de waarheid van de vrede zelfs bestaat ten tijde van een oorlog. Het internationale humanitaire recht dient te worden beschouwd als één van de beste en meest effectieve uitingsvormen van de intrinsieke vereisten van de waarheid van de vrede. Precies om die reden moet de handhaving van dit recht voor alle volkeren als bindend worden beschouwd. Men dient de waarde ervan in te zien en ervoor te zorgen dat het correct wordt toegepast. Ook moet het worden aangepast aan de eisen van de tijd door middel van precieze normen die van toepassing

7. *Gaudium et spes*, 79.

zijn op de veranderende scenario's van gewapende conflicten in deze tijd en het gebruik van steeds nieuwere en geavanceerdere wapens.

8. Ik wil op deze plaats mijn dankbaarheid uitspreken aan de internationale organisaties en alle mensen die zich dagelijks bezighouden met de toepassing van het internationale humanitaire recht. Ook wil ik de vele soldaten noemen die de moeilijke taak hebben om conflicten op te lossen en de noodzakelijke voorwaarden voor vrede te herstellen. Ik wil hen herinneren aan de woorden van het Tweede Vaticaans Concilie: "Zij echter die onder de wapenen hun vaderland dienen, moeten zichzelf ook gedragen als dienaren van de veiligheid en vrijheid van hun volk, in een juiste vervulling van deze dienst leveren zij werkelijk hun bijdrage tot bestending van de vrede."⁸ Aan dit veeleisende front verrichten de militaire ordinariaten van de katholieke Kerk hun pastorale werk: ik wil zowel de legerbischoppen als de aalmoezeniers aanmoedigen om in iedere situatie en context trouwe verkondigers van de waarheid van de vrede te zijn.

9. De waarheid van de vrede wordt in deze tijd nog altijd op dramatische wijze geschaad en verworpen door het terrorisme, dat met zijn misdadige dreigementen en aanslagen de wereld in een toestand van angst en onveiligheid heeft gebracht. Mijn voorgangers Paulus VI en Johannes Paulus II hebben vaak gewezen op de verschrikkelijke verantwoordelijkheid die op de schouders van de terroristen rust, waarbij zij hun harteloze en dodelijke strategieën veroordeelden. Deze zijn vaak de vrucht van een dramatisch en verontwaardigend nihilisme, dat paus Johannes Paulus II aldus omschreef: "Zij die met

terreurdaden mensen ombrengen, hebben alle hoop op de mensheid, het leven en de toekomst opgegeven. In hun ogen moet alles gehaat en vernietigd worden."⁹ Niet alleen nihilisme, maar ook religieus fanatisme, tegenwoordig vaak aangemerkt als fundamentalisme, kan mensen inspireren en aanmoedigen tot terroristische denken en handelwijzen. Johannes Paulus II is zich vanaf het begin bewust geweest van het explosieve gevaar van het fanatieke fundamentalisme en hij veroordeelde dat in meedogenloze bewoordingen en waarschuwde tegen pogingen om anderen de eigen overtuigingen omtrent de waarheid op te leggen, in plaats van die aan anderen voor te leggen en hen de vrijheid te laten om ze al dan niet te aanvaarden. Hij schreef: "Anderen met gewelddadige middelen datgene proberen op te leggen wat wij als de waarheid beschouwen, is een schending van de menselijke waardigheid en ten diepste ook een schending van God, naar wiens beeld de mens is gemaakt."¹⁰

10. Grondig gezien hebben het nihilisme en fundamentalisme waarover wij nu spreken, een onjuiste relatie tot de waarheid gemeen: de nihilist ontkenst het bestaan van de waarheid, terwijl de fundamentalist meent dat hij die onder geweld kan opleggen. Ondanks de verschillen in oorsprong en culturele achtergrond leggen beiden een gevaarlijke minachting aan de dag voor mensen en het menselijk leven, en uiteindelijk voor God zelf. Dit gemeenschappelijke tragische resultaat komt voort uit een verdraaiing van de volle waarheid over God: het nihilisme ontkenst het bestaan van God en zijn voorzienige tegenwoordigheid in de geschiedenis, terwijl het fanatieke fundamentalisme zijn liefdevolle en barmhartige gelaat misvormt en Hem vervangt

8. *T.a.p.*

9. Johannes Paulus II, Boodschap ter gelegenheid van de viering van de 35ste Internationale Dag voor de Vrede, 1 januari 2002 (8 december 2001), 6, in: *KD* 30/1 (8 februari 2002), 5.

10. *T.a.p.*

door afgoden naar zijn eigen beeld. Bij een analyse van de oorzaken van het huidige fenomeen van het terrorisme moet niet alleen worden gekeken naar de politieke en sociale oorzaken, maar ook naar de dieperliggende culturele, religieuze en ideologische motieven.

11. Gezien de gevaren waarmee de mensheid zich in deze tijd geconfronteerd ziet, hebben alle katholieken over heel de wereld de plicht om het 'evangelie van de vrede' te verkondigen en steeds krachtiger te belichamen en duidelijk te maken dat de erkenning van de volle waarheid van God de eerste, onontbeerlijke voorwaarde is voor een versterking van de waarheid van de vrede. God is Liefde die redt, een liefdevolle Vader die wil dat zijn kinderen elkaar als broeders en zusters beschouwen en zich op een verantwoordelijke manier inspanssen om hun verschillende talenten in dienst te stellen van het algemeen belang van de menselijke familie. God is de onuitputtelijke bron van de hoop die betekenis geeft aan het persoonlijk leven en het leven als gemeenschap. God, alleen God, geeft vervulling aan ieder werk van goedheid en vrede. De geschiedenis heeft ruimschoots aangetoond dat een oorlogsverklaring aan God met de bedoeling Hem uit het hart van de mensen te verdelen, de angstige, verarmde mensheid slechts brengt tot beslissingen die uiteindelijk futiel zijn. Dit besef moet hen die in Christus geloven ertoe aanzetten om overtuigende getuigen te worden van de God die onverbreekelijk waarheid en liefde is, door zich ten dienste te stellen van de vrede, in brede samenwerking met andere christenen, volgelingen van andere godsdiensten en alle mannen en vrouwen van goede wil.

12. Als we de huidige situatie in de wereld bezien, kunnen wij met voldoening enige tekenen van hoop constateren in het werk voor de vrede. Ik denk bijvoorbeeld aan de afname van het aantal gewapende conflicten. We hebben het hier over enkele, heel aarzelende stappen voorwaarts op de weg van de vrede, die niettemin nu reeds hoop kunnen geven op een toekomst van grotere rust, met name voor de lijdende bevolking van Palestina, het land van Jezus, en voor de mensen in bepaalde delen van Afrika en Azië, die al jaren wachten op een positieve afsluiting van de langdurige processen van vredesonderhandelingen en verzoening. Dat zijn geruststellende tekenen die bevestigd en geschraagd moeten worden door onvermoeibare samenwerking en activiteit, in de eerste plaats van de kant van de internationale gemeenschap en haar organen die belast zijn met het voorkomen van conflicten en het vinden van een vreedzame oplossing voor reeds bestaande.

13. Dit alles mag echter niet leiden tot een naïef optimisme. Men moet niet vergeten dat gewelddadige broedermoord en verwoestende oorlogen tragisch genoeg in grote delen van de wereld nog altijd dood en verderf zaaien. Er bestaan situaties waarin het conflict kan sluimeren als een vlam onder de as, om dan opnieuw op te laaien en immense verwoesting teweeg te brengen. De autoriteiten die in plaats van zich tot het uiterste in te spannen om de vrede te bevorderen, hun burgers oproepen tot vijandigheid ten opzichte van andere volken, dragen een zware verantwoordelijkheid: in gebieden die met name gevaar lopen, zetten zij het broze evenwicht dat dankzij geduldige onderhandelingen is bereikt, op het spel en dragen daarmee bij aan een onzekerder en onheilspellender toekomst voor de mens-

heid. En wat te zeggen van de regeringen die vertrouwen op kernwapens als instrument om de veiligheid van hun land zeker te stellen? Met de talloze mensen van goede wil kan men zeggen dat dit standpunt niet alleen verderfelijk is, maar ook volkomen ongegrond. Een kernoorlog kent geen overwinnaars, alleen slachtoffers. De waarheid van de vrede vereist dat iedereen – regeringen die openlijk of in het geheim over kernwapens beschikken of van plan zijn die in handen te krijgen – met elkaar afspreekt om op grond van heldere, krachtige besluiten een andere koers te gaan varen en te streven naar een progressieve en gezamenlijke nucleaire ontwapening. De financiële middelen die daarmee worden bespaard, kunnen dan worden ingezet voor ontwikkelingsprojecten waarvan heel de bevolking kan profiteren, met name de armen.

14. In dit verband kan men slechts met verbijstering kennisnemen van de voortdurende groei van de militaire uitgaven en de bloeiende wapenhandel, terwijl het door de internationale gemeenschap vastgestelde politieke en juridische proces ter bevordering van de ontwapening vastloopt in algemene onverschilligheid. Hoe kan er ooit een toekomst van vrede zijn als er geïnvesteerd blijft worden in de wapenproductie en in onderzoek ter ontwikkeling van nieuwe wapens? Men kan slechts hopen dat de internationale gemeenschap de wijsheid en de moed zal vinden om het ontwapeningsproces opnieuw, gezamenlijk en met hernieuwde overtuiging, op te pakken om daarmee het recht op vrede van ieder mens en ieder volk concreet te garanderen. Wanneer zij zich inspannen om het belang van de vrede te waarborgen, zullen de verschillende organen van de internationale gemeenschap het gezag herwinnen

dat nodig is om hun initiatieven geloofwaardig en effectief te laten zijn.

15. De eersten die van een vastberaden keuze voor ontwapening zullen profiteren, zijn de arme landen, die na zoveel beloften te hebben gehoord, terecht de concrete implementatie van hun recht op ontwikkeling verlangen. Dat recht is recentelijk opnieuw plechtig bevestigd in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, toen deze organisatie dit jaar haar zestigjarig bestaan vierde. De katholieke Kerk bevestigt haar vertrouwen in deze internationale organisatie en roept op tot de institutionele en operationele vernieuwing die haar in staat zou stellen om te reageren op de veranderde behoeften van deze tijd, die wordt gekenmerkt door het immense verschijnsel van de globalisering. De Verenigde Naties moeten een efficiënter instrument worden voor de bevordering van waarden als gerechtigheid, solidariteit en vrede in de wereld. De Kerk verbindt zich van haar kant trouw aan de missie die zij van haar Stichter heeft gekregen om 'het evangelie van vrede' overal te verkondigen. In de vaste overtuiging dat zij een onmisbare dienst levert aan allen die zich inzetten voor de vrede, herinnert zij allen eraan dat waarachtige en duurzame vrede gegrondvest moet zijn op het fundament van de waarheid over God en de waarheid over de mens. Alleen deze waarheid kan ons gevoelig maken voor gerechtigheid en ons openstellen voor liefde en solidariteit, en eenieder aanmoedigen om zich in te zetten voor een werkelijk vrije en harmonieuze menselijke familie. De grondslag voor waarachtige vrede rust op de waarheid over God en mens.

16. Tot besluit van deze boodschap wil ik mij graag nog in het bijzonder richten tot

allen die in Christus geloven en hen nogmaals uitnodigen om aandachtige, grootmoedige discipelen van de Heer te zijn. Wanneer wij het evangelie horen, dierbare broeders en zusters, leren wij om de vrede te bouwen op de waarheid van een dagelijks leven dat geïnspireerd wordt door het gebod van de liefde. Elke gemeenschap moet een uitgebreid proces van voorlichting en getuigenissen ontwikkelen, dat erop is gericht om iedereen bewuster te maken van de noodzaak om de waarheid van de vrede naar volle waarde te schatten. Tegelijkertijd vraag ik om meer gebeden, aangezien de vrede bovenal een geschenk van God is, een geschenk waarom onophoudelijk moet worden gesmeekt. Met Gods hulp zal onze verkondiging en ons getuigenis van de waarheid van de vrede des te overtuigender en verhelderder zijn. Laten wij in vertrouwen en kinderlijke overgave onze ogen opheffen naar Maria, Moeder van de Vredevorst. Laten wij haar aan het begin van dit nieuwe jaar vragen om heel Gods

volk, waar ook ter wereld, te helpen om te werken aan vrede en zich daarbij te laten leiden door het licht van de waarheid die de mens vrijmaakt (vgl. Joh 8,32). Moge heel de mensheid, door de voorspraak van Maria, groeien in achting voor dit fundamentele goed en ernaar streven om het in onze wereld steeds meer te verwezenlijken en op die manier een veiliger en rustiger toekomst te waarborgen voor volgende generaties.

Vanuit het Vaticaan, 8 december 2005.

Benedictus XVI

© Copyright 2006 – Libreria Editrice Vaticana / R.-K. Kerkgenootschap in Nederland

Vertaling: drs. P.C. de Die